

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.2.3>**Аліса ГРІНЧУК**

аспірант кафедри адміністративного, фінансового та банківського права, Міжрегіональна Академія управління персоналом, вул. Фроментівська, 2, Київ, Україна, 03039

Alisa GRINCHUK

Postgraduate Student at the Department of Administrative, Financial and Banking Law, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska str., Kyiv, Ukraine, 03039

ПРИНЦИП РІЗНОМАНІТНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

THE PRINCIPLE OF DIVERSITY OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY OF MILITARY PERSONNEL IN UKRAINE

У статті розглядається становлення та визначення сутності принципів військового управління в адміністративно-правовому аспекті, відповідно до нормативно-правової бази України.

Наведено приклади існуючих підходів та нормативних документів до оцінки принципів, як законність, об'єктивність, системність, повнота, комплексність, розумна ініціатива і гласність, у поєднанні з принципами єдиначальності й суворої військової дисципліни, зосереджуючи увагу на особливостях притягнення до відповідальності спеціальних суб'єктів та запропоновано напрями удосконалення норм законодавства у сфері притягнення до відповідальності військовослужбовців

Стверджується, що всі ці принципи прямо чи опосередковано випливають із закону, з окремих правових норм, а тому їх можна вважати правовими (оскільки принцип централізації керівництва військовою адміністрацією реалізується і забезпечується виключно за допомогою правових норм). засоби). Проаналізовано, що у військово-правових джерелах є загальні принципи, тобто ті загальнообов'язкові та незаперечні вимоги, якими мають керуватися всі суб'єкти господарювання незалежно від їх статусу, та принципи управління на галузевому рівні (галузеві принципи) або на рівні Статусний рівень – інституційний, організаційний, груповий.

Акцентовано увагу на тому, що в рамках військового менеджменту досить важливо забезпечити стабільність основних процесів з можливістю існування відповідної динаміки, наприклад, щодо змін, пов'язаних з новими стандартами управління та використанням новітніх технологій. Визнається, що принципи військового управління повинні відповідати розвитку права, його системи, в тому числі тієї її частини, яка спрямована на впорядкування питань військового управління.

В процесі дослідження виявлено, що в даний час проблема розкриття аспектів юридичної відповідальності військовослужбовців залишається актуальною в Україні, з огляду на значну кількість правопорушень у цій сфері.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, військовослужбовці, військове управління, Збройні Сили України.

The article considers the formation and definition of the essence of the principles of military management in the administrative and legal aspect, in accordance with the regulatory and legal framework of Ukraine.

Examples of existing approaches and regulatory documents to the assessment of principles such as legality, objectivity, systematicity, completeness, comprehensiveness, reasonable initiative and publicity, in combination with the principles of unity of command and strict military discipline, focusing on the specifics of bringing special subjects to justice, are given. and directions for improvement of legislation in the field of bringing servicemen to justice are proposed

It is claimed that all these principles directly or indirectly derive from the law, from separate legal norms, and therefore they can be considered legal (since the principle of centralization of the leadership of the military administration is implemented and ensured exclusively with the help of legal norms). means). It has been analyzed that there are general principles in military legal sources, i.e. those universally binding and indisputable requirements that all business entities should be guided by regardless of their status, and principles of management at the industry level (industry principles) or at the Status level – institutional, organizational, group.

Attention is focused on the fact that within the framework of military management, it is quite important to ensure the stability of the main processes with the possibility of the existence of appropriate dynamics, for example, in relation to changes related to new management standards and the use of the latest technologies. It is recognized that the principles of military administration must correspond to the development of law, its system, including that part of it aimed at streamlining issues of military administration.

In the process of research, it was found that currently the problem of disclosing aspects of the legal responsibility of military personnel remains relevant in Ukraine, given the significant number of offenses in this area.

Key words: administrative responsibility, servicemen, military administration, Armed Forces of Ukraine.

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Принципи адміністративної відповідальності є різновидом принципів права, а тому їх провідна роль, як і інших таких принципів, забезпечується, насамперед, прямим закріпленням у правових нормах. Засади класифікації засад адміністративної відповідальності військовослужбовців дають змогу констатувати комплексний характер відповідальності цих суб'єктів з урахуванням змісту та специфіки їх повноважень. Невід'ємним аспектом реалізації засад адміністративної відповідальності зазначених суб'єктів є її процесуальний характер, який забезпечує їх максимально повну реалізацію в житті суспільства та потребує власного подальшого аналізу.

Встановлено, що перелік принципів військового управління не є вичерпним, оскільки військове управління є багатогранною діяльністю і не може ними обмежитись.

Дану статтю присвячено аналізу впливу сфери права у визначенні порядку та проблемам притягнення до адміністративної відповідальності військовослужбовців, що надасть загальну характеристику юридичної відповідальності військовослужбовців та визначить критерії відмежування адміністративної відповідальності військовослужбовців від інших юридичних осіб.

Актуальність цього дослідження полягає в необхідності поліпшення чинників досягнення відповідальності в сфері проваджень щодо притягнення до відповідальності військовослужбовців, в межах особливостей нормативно-правової бази України.

Метою статті є обґрунтування та аналіз становлення сфери права адміністративної відповідальності військовослужбовців відповідно до теоретичних досліджень та нормативної бази України.

Основний зміст дослідження. Адміністративна відповідальність військовослужбовців – це форма юридичної відповідальності за правопорушення, не пов'язане з виконанням військовослужбовцями службових обов'язків і не передбачає кримінального провадження. Це також стосується призовників під час проходження ними військових зборів. Адміністративні стягнення накладають Національна поліція України, державні інспекції, виконавчі комітети, адміністративні комісії, суди.

У військовому юридичному словнику зазначається: «Адміністративна відповідальність військовослужбовця – це форма юридичної відповідальності військовослужбовця за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків та не є кри-

мінально караним. Вона розповсюджується також на військовозобов'язаних у період проходження ними військових зборів» [1].

У пункті 45 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення». Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміністративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках [2]:

- а) правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби;
- б) порушення публічного порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини;
- в) правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку.

Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку.

На сьогодні масовий характер мають випадки грубого порушення військової дисципліни. Зокрема, набуло поширення вживання алкогольних напоїв у місцях розташування бойових підрозділів і районах проведення антитерористичної операції військовослужбовцями Збройних Сил України, які призвані під час часткової мобілізації. Така ситуація негативно впливає на обороноздатність держави й авторитет Збройних Сил України. Тому, з метою посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни, для забезпечення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності 167 військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» [3].

У 2015 році адміністративну відповідальність за військові адміністративні правопорушення вперше було введено в КУпАП. Зокрема, запроваджено відповідальність за відмову виконати наказ чи іншу законну вимогу командира (начальника), самовільне

залишення військової частини чи місця служби, необережне знищення чи пошкодження військового майна, зловживання владою або службовим становищем. військової службової особи, зловживання військовою службовою особою владою чи службовими повноваженнями, недбале ставлення до військової служби, бездіяльність органів військового управління, порушення правил несення військового обов'язку, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поведінки зі зброєю, а також з речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для навколишнього середовища, розпивання військовослужбовцями пива, алкогольних і слабоалкогольних напоїв.

Як зазначає Сергій Мельник, військове управління як складне соціально-правове явище, що виникає в рамках організації та функціонування Збройних Сил та інших військових формувань, окремих правоохоронних органів, у яких запроваджується військова служба, має безпосереднє відношення до дуже важливих і складних завдань, покладених на державу, – забезпечення її національної безпеки та обороноздатності. У зв'язку з цим діяльність різних суб'єктів, які здійснюють військове управління, повинна бути чітко і детально регламентована різноманітними соціальними нормами, причому за безумовного домінування правових норм. Серед правових норм можна виділити правові принципи, які в сукупності відображають найважливіші правові ідеї та цінності та мають комплексний політико-правовий характер [4].

Адміністративна відповідальність характеризується особливим порядком її застосування, який характеризується простотою, ефективністю та економічністю на відміну від кримінального та цивільного процесуального порядку. В адміністративній науці прийнято виділяти три підстави адміністративної відповідальності: фактичну, нормативну та процесуальну.

Органи внутрішніх справ представляють виконавчу владу і утворюються для реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. У зв'язку з цим адміністративна відповідальність працівників ОВС має ряд особливостей, зумовлених покладеними на них завданнями, виконання яких вимагає дотримання єдності керівництва та дисципліни з метою ефективного проведення роботи з профілактики злочинів та інших правопорушень, їх розкриття та розслідування та забезпечення діяльності ОВС.

Враховуючи особливий правовий статус зазначених суб'єктів та особливості застосування до них адміністративної відповідальності, адміністративну відповідальність працівників ОВС слід визначити як форму їх юридичної відповідальності, що характеризується особливим порядком здійснення, що зумовлюється специфікою проходження служби в органах Державної служби охорони України, яка може виникати, як виняток, при вчиненні правопорушень, прямо передбачених зазначеними особами адміністративним законодавством.

Військовослужбовці разом з іншими громадянами визнаються суб'єктами адміністративної відповідальності. Проте їх правовий статус суттєво відрізняється від загального. Це визначається можливістю, а в більшості випадків обов'язком трансформувати свою загальну відповідальність у специфічну. Таке нормативне регулювання було успадковано з часів існування радянського адміністративного та військового законодавства і пояснювалося тим, що в інтересах обороноздатності країни та підтримання військової дисципліни юрисдикція цивільних органів влади повинна поширюватися на військові, особового складу лише за окремі адміністративні правопорушення. В умовах першої АТО, а нині операції Об'єднаних сил для України є актуальними питання щодо притягнення військовослужбовців до кримінальної відповідальності [5].

Література:

1. Військово-юридичний словник / уклад.: І. В. Авдошин, А. М. Бережний, С. Я. Бескорвайний та ін. ; за ред. А. М. Колодія, В. Й. Пашинського. Київ : НУОУ, 2009. 152 с.
2. Закон України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України». Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-19>
4. Сергій Мельник. Принципи військового управління: адміністративно-правовий аспект. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 7.
5. Кононець В. П. Порівняльно-правова характеристика адміністративної та дисциплінарної відповідальності військовослужбовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3.

References:

1. Avdoshin I. V., Berezhny A. M., Beskorovainy S. Ya. and others. (2009). *Viiskovo-yurydychnyi slovnyk / uklad.* [Military-legal dictionary] Kyiv : НУОУ [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine "On the Disciplinary Statute of the Armed Forces of Ukraine". Website of the Verkhovna Rada of Ukraine: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14> [in Ukrainian].
3. The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Strengthening the Responsibility of Servicemen, Granting Commanders Additional Rights and Assigning Responsibilities in a Special Period" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-19> [in Ukrainian].
4. Serhii Melnyk (2019). *Pryntsypy viiskovoho upravlinnia: administratyvno-pravovyi aspekt. Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo.* [Principles of military management: administrative and legal aspect. Entrepreneurship, economy and law] [in Ukrainian].
5. Kononets V. P. (2020) *Porivnialno-pravova kharakterystyka administrativnoi ta dystsyplinarnoi vidpovidalnosti viiskovosluzhbovtziv.* [Comparative legal characteristics of administration and disciplinary responsibility of military personnel]. *Legal scientific electronic journal.* [in Ukrainian].